

פתיחה לפרק "יציאות השבת"

שָׁבוּ אִישׁ תַּחֲתָיו אֶל יְצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי.

(שמות טו, כט)

וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְכָל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ וְקַדְשֶׁתֶם אֶת יוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּי יוֹם הַשְּׂבִיעִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם.

(ירמיה יז, כב)

בו תמיד — הרי זה רשות הרבים. חלל רשות הרבים דינו כרשות הרבים רק עד לגובה של עשרה טפחים מקרקעה.

על שתי רשויות אלה שעיקרן מדברי תורה הוסיפו חכמים רשות שלישית — כרמלית: כל מקום הראוי מצד שטחו להיות רשות היחיד ואין לו מחיצה או הבדל גובה מספיק ואין הרבים משתמשים בו, כגון שדות וימים, גזרו חכמים שיהא דינו לכל דבר כרשות הרבים.

מקום מסוים ומוגדר שאין בשטחו ארבעה על ארבעה טפחים, או חלל רשות הרבים והכרמלית למעלה מעשרה טפחים, הריהם מקום פטור, ואין איסורי הוצאה והטלטול בשבת חלים בהם כלל.

חלק אחר באיסורי הוצאה הוא האיסור לטלטל חפץ ארבע אמות בתוך תחום רשות הרבים עצמה (ובכלל זה האיסור, מדברי חכמים, לטלטל בכרמלית).

אין חייבים מן התורה בכל איסורי הוצאה בשבת אלא אם כן נלקח החפץ ממקומו (עקירה) והונח במקום אחר (הנחה), ומלאכה זו חייבים עליה כרת (במזיד) או קרבן חטאת (בשוגג) כמו בשאר חילולי שבת החמורים.

מתוך הסתמכות על הכללים האלה דנים במשנה ובגמרא בפרק זה באיסורי הוצאה בשבת ובגדרות וסייגי חכמים שנוספו עליהם.

עיקר ענינו של פרק זה — בפרטים שונים על איסורי הוצאה וטלטול בשבת.

ההוצאה (הוצאת משא), כמלאכה אסורה ביום השבת, רמוזה בתורה ומפורשת בדברי הנביאים. ואם כי היא כלולה במשנה במלאכות האסורות בשבת, מהווה היא יחידה לעצמה וגדריה שונות בהרבה מאלה של שאר המלאכות.

באיסורי הוצאה שני חלקים יסודיים. החשוב שבהם — האיסור להעביר חפץ מרשות אחת לרשות אחרת, כגון מרשות היחיד לרשות הרבים. קביעת הרשויות-התחומים בשבת מיוחדת במינה, וגדריה הן פורמליות ביותר ואינן זהות עם חלוקת התחומים לא מבחינת הקנין ולא מבחינת השימוש בהם.

ארבע רשויות הן לענין שבת: רשות היחיד, רשות הרבים, כרמלית ומקום פטור.

כל מקום שיש בו שטח של ארבעה על ארבעה טפחים, ונבדל מסביבתו בהבדל גובה של עשרה טפחים, אם על ידי מחיצה בגובה זה הגודרת אותו, או שהיה מקום זה מוגבה מסביבתו או נמוך ממנה — הרי זה רשות היחיד (גם אם היא מבחינה משפטית רכוש הרבים). כל החלל מעל לרשות היחיד ("אור רשות היחיד") נדון כמוה.

מקום שרחבו לפחות שש עשרה אמה, והרבים (ויש אומרים: ששים רבוא איש) משתמשים